

ПРОБЛЕМИ ЗНИКНЕННЯ РІЗНИХ ВИДІВ ТВАРИН В УКРАЇНІ

Н. Г. Вовк, викладач

Ірпінський державний коледж економіки та права
вул. Університетська, 35, м. Ірпінь, Київська обл., 08201, Україна

*„Будь-яка тварина – це багатоквітний витвір еволюції,
і кожна з них має однакове з нами право жити
й виконувати певну роль взаємозв'язку у світі”*

О. Скарлатто.

У статті викладені дані щодо зникнення асоціації різних видів тварин. Взаємовідносини суспільства і природи полягають у тому, що фактори економічного зростання, засоби виробництва, природні ресурси використовуються суспільством для розвитку виробництва, що й призводить до активного зникнення тварин. Людство, розуміючи це, проводить конференції, створює організації із захисту тварин та рослин, проводить моніторинги, що спонукає населення Землі бережливо відноситись до «братів наших менших».

Ключові слова: ВИДИ ТВАРИН, ЗНИКНЕННЯ ТВАРИН, ЧЕРВОНА КНИГА УКРАЇНИ, БУРИЙ ВЕДМІДЬ, НОРКА, ЇЖАК ВУХАТИЙ, ЛІСОВИЙ КІТ, ЛОСЬ, БРАКОНЬЄРСТВО.

Скільки пам'ятає історія, людина і природа завжди конфліктували між собою. Історія цивілізацій рясніє кривавими розправами сп'янілої від всевладної сили людини над ні в чому невинними «молодшими братами» своїми. Та «великий» наступ на природу розпочався три століття тому. Полювання на звірів і птахів велося хижацькими методами, без будь-яких обмежень. Вражають темпи такого «підкорення» людиною природи, адже тільки за останні триста п'ятдесят років з нашої планети зникло понад шістдесят видів звірів і майже сто видів птахів. З них третина – за останні п'ятдесят років.

Вимираючі види або дають початок новим видам тварин, або зовсім зникають. На будь-якому етапі розвитку Землі були види, існування яких визначалося значно коротшими відрізками часу. Є вони й зараз. Це так звані вузькоспеціалізовані види, не здатні пристосуватися до нових кліматичних умов або неспроможні витримати конкуренцію з витривалішими видами. Нерідко причиною загибелі окремих видів стало стихійне лихо – виверження вулканів, землетруси, великі розливи річок, глобальні зливи тощо[5].

Людина своєю діяльністю порушила біологічну основу тривалого вимирання багатьох видів, значно прискорила його. Нещодавно вийшла книжка доктора права, найстарішого члена Верховного суду США Уільяма О. Дугласа «Трьохсотрічна війна». Це – хроніка екологічного лиха, в якій дається страшний аналіз поступового знищення природи. Над усім процвітав бізнес, процвітала торгівля хутром.

В. Г. Гепнер писав: «І ми, люди, належимо до ссавців... Той розум, яким гордимися ми, є не що інше, як кінцевий продукт еволюції мозку і психіки всього ряду ссавців - від його найпримітивніших представників до людини».

Світ знаходиться на межі шостого великого вимирання видів – йдеться в одному з нових досліджень американських учених. Види тварин і рослин у даний час вимирають, принаймні, в 1000 разів швидше, ніж це б відбувалося без втручання людини.

Проблемою зникнення тварин займалися біолог Стюарт Пімм, професор Гроувз, приматологи Майрон Шекелле та Вінсент Нійман, а також доктор Тім Девенпорт.

На конференції з проблем охорони навколишнього середовища у Ватикані біологи спрогнозували, що до кінця XXI століття, через людське втручання, половина видів тварин і рослин на планеті Земля зникне.

Велику роль у скороченні видів тварин і рослин відіграє стрімке збільшення населення планети Земля. Так, за даними ООН, до 2100 року воно збільшиться на 3,8 млрд осіб (з 7,4 до 11,2 млрд). «Ми руйнуємо систему життєзабезпечення нашої планети. І ми можемо це зупинити. Проблема в тому, що небезпека не здається очевидною для більшості людей, і це те, що ми повинні виправити» – зазначив Ерліх. Професор біології з ботанічного саду в Міссурі Пітер Рейвен заявив, що до початку наступного століття населення Землі зіткнеться з перспективою втратити половину дикої природи. «Це дуже страшно. Вимирання видів – ще більша загроза для цивілізації, ніж зміна клімату, з тієї простої причини, що цей процес є незворотним» – зазначив Рейвен.

Багато хто з нас любить виїжджати на природу, милуватися деревами і співом пташок, зривати квіти на букети. Сумно, але скоро деяких видів тварин і рослин може не стати. Експерти вважають, що 30 % видів живих істот на Землі зараз знаходяться «на прямому шляху до вимирання». Масштаби зникнення видів зараз можна порівняти з тими, які були 65 мільйонів років тому, коли вимерли динозаври, пише Phys.org.

Мексиканські дослідники підраховали, що загроза вимирання нависає над приблизно 41 відсотком усіх видів земноводних і 26 відсотками ссавців, за даними Міжнародної спілки охорони природи, який підтримує список зникаючих видів і тих, що є під загрозою. Вчені звертали увагу не тільки на рідкісні, але і на порівняно поширені види тварин. Наприклад, з'ясувалося, що ареали проживання багатьох видів ссавців скоротилися на 30 % і більше за останні сто років [1].

За даними екологів, за часів, що передували домінуванню людини, кожен сто років зникало приблизно по два види ссавців на кожні десять тисяч видів, які існували в той час. За останні кілька століть ця цифра зросла в 114 разів. З XIX століття зникло стільки ж видів, скільки раніше зникало за десять тисяч років.

Важко перебільшити значення тварин у житті природи і людини. Вони відіграють важливу роль у кругообігу речовин і трансформації енергії – процесах, які є обов'язковою умовою існування життя. До складу будь-якого біоценозу (ліс, луки, степ, різні водойми тощо) входять численні види тварин, які перебувають у складних взаємовідносинах між собою, з рослинами, мікроорганізмами, неживою природою. Знати, як взаємодіють різні компоненти біоценозів, як раціонально впливати на них з певною метою і не порушити ту рівновагу, що існує в межах біоценозу, дуже важливо.

До Червоної книги України заносять види тварин і рослин, які постійно або тимчасово перебувають чи зростають у природних умовах на території України, в межах її територіальних вод, континентального шельфу та виняткової (морської) економічної зони. Види тварин і рослин, занесені до Червоної книги, підлягають особливій охороні на всій території країни. До зникаючих видів тварин та рослин у 2018 році відносять:

Бурий ведмідь. Наразі природоохоронний статус цього виду в Червоній книзі – «зникаючий», чисельність бурих ведмедів не перевищує 300 особин. Близько двох сотень клишоногих живе в Закарпатській та Івано-Франківській областях, ще 50 – у Львівській, у Чернівецькій області залишилося ще близько 20 тварин цього виду [4].

Норка європейська. Орієнтовно, в Україні є лише 200-300 особин європейської норки. У Житомирській області чисельність виду за останні 50 років скоротилася вчетверо.

Їжак вухатий. Імовірно, чисельність виду в Україні не перевищує кілька десятків особин, проте вона ніколи не була високою. За останні 20 років відомий лише один випадок контакту людини з цим їжаком: кілька років тому тварину бачили на околицях Луганська.

Лісовий кіт. Щороку, через вирубування дібров, скорочується популяція лісових котів. В Україні налічують приблизно 50 особин.

Лось. Наприкінці минулого року до Червоної книги України також занесли лося [5].

Зоозахисники всієї планети сподіваються, що світ зробить висновок з нещодавньої смерті останнього самця білого носорога. І громадськість зверне увагу на скрутне становище, в якому перебувають не тільки носороги, але й тисячі інших вимираючих видів – усе через руйнівну діяльність людей.

Останній у світі самець найбільшого за розмірами підвиду носорогів – північний білий носоріг на ім'я Судан, помер у Кенії. Тварині було 45 років, коли ветеринари вирішили приспати її через погіршення стану здоров'я. Про смерть носорога повідомив представник кенійського заповідника Елоді Сампере. За його словами, носоріг Судан був «ласкавим гігантом із незвичайним характером».

Причинами зникнення, окрім наведених, також є: скорочення кормової бази. Деградація місць перебування в результаті інтенсивної експлуатації та омолодження лісів і великого рекреаційного навантаження на них, осушення боліт, прокладання густої мережі доріг, різкого зростання факторів непокоєння, поширення браконьєрства.

Лише примха моди, яка забажала заміни високого бобрового капелюшка на шовкового, врятувала бобрів від цілковитого знищення. Колись зграї мандрівних голубів заступали сонце в буквальному розумінні цього слова. В літературі наводяться приклади, що така зграя мала довжину 360 кілометрів і налічувала 2230272000 голубів. Її вага сягала мільйона тонн! Здавалося, що могло загрожувати існуванню такого неймовірного чисельного виду? Однак фінал посиленого «інтересу» людей, зокрема фермерів, до цих птахів виявився трагічним. Їх би́ли чим могли і як могли, а в 1914 році їх не стало [3].

Вдамося до книжки Ігора Акимушкіна «Трагедія диких тварин» про прагнення мисливців якомога більше вбити, впіймати, знищити і кілька рядків процитуємо:

Щорічно вивозили:

- із самої Венесуели – 1,5 мільйона шкурок білих чапель;
- із островів Карибського моря в один лише Лондон – 400 тисяч шкурок колібрі;
- з острова Лисянського (Гавайські острови) – 300 тисяч цінних пташиних шкурок;
- з острова Лусон (Філіппіни) – 200 тисяч альбатросів;
- з острова Полінезії – пера 50 тисяч райських пташок;
- з Австрії – 50 тисяч шкурок сумчастого ведмедя;
- із Африки – бивні 50 тисяч слонів.

Для відновлення чисельності рідкісних і особливо цінних звірів створено заповідники, у яких зберігаються недоторкані природні умови й не допускається ніяка господарська діяльність. Деякі заповідники призначені спеціально для охорони й відновлення чисельності звірів певних видів. Нарешті, усі рідкісні тварини й ті, яким загрожує зникнення, занесено до Червоної книги України [2].

В И С Н О В К И

Людина – частина природи. Її життя з одного боку, залежить від умов існування, а з другого – її діяльність впливає на них. Щоб зберегти життя на Землі, людина повинна охороняти природу. Уряди країн світу, на відміну від багатьох інших міжнародних питань, єдині в прагненні зупинити зникнення рідкісних видів, зазначив доктор Стюарт. Предметом суперечки залишається хіба що фінансування цих заходів. Серед найважливіших заходів щодо охорони тваринного світу слід назвати такі: виховання з дитинства природоохоронної свідомості у людей; найсуворіша боротьба з браконьєрством, посилення інспекторського контролю в лісах, охорона від епідемій і антропогенних забруднень; розселення в зручні для існування місця; контроль за кількістю хижаків. Крім того, потрібні ретельне дослідження рідкісних і зникаючих видів, причин їх вимирання, розробка наукових основ для поліпшення ситуації, екологічних прогнозів на основі результатів екологічного моніторингу.

PROBLEMS OF DISAPPEARANCE OF DIFFERENT TYPES OF ANIMALS IN UKRAINE

N. G. Vovk

Irpın State College of Economy and Jurisprudence
35, Universytetska str., Irpin, Kyiv region, 08201, Ukraine

S U M M A R Y

The article expounds the data on the associations of different types of animals on the edge of disappearance. The mutual relations of society and nature are based on the fact that factors of the economy growing, capital goods, natural resources are used by society for development of production that results in active disappearance of animals. Humanity, understanding this, runs conferences, creates organizations on animal and plant defense, conducts monitoring that induces the population of the Earth to treat "our Friars Minors" thriftily.

Keywords: TYPES OF ANIMALS, DISAPPEARANCE OF ANIMALS, RED BOOK OF UKRAINE, BROWN BEAR, MINK, HEMIECHINUS AURITUS, FOREST CAT, ELK, POACHING.

ПРОБЛЕМЫ ИСЧЕЗНОВЕНИЯ РАЗНЫХ ВИДОВ ЖИВОТНЫХ В УКРАИНЕ

Н. Г. Вовк

Ирпінський державний коледж економіки і права
ул. Университетская, 35, г. Ирпін, Киевская обл., 08201, Украина

А Н Н О Т А Ц И Я

В статье изложены данные относительно исчезновения ассоциации разных видов животных. Взаимоотношения общества и природы заключаются в том, что факторы экономического роста, средства производства, природные ресурсы используются обществом для развития производства, что и приводит к активному исчезновению животных. Человечество, понимая это, проводит конференции, создает организации из защиты животных и растений, проводит мониторинги, что побуждает население Земли бережливо относиться к "братьям нашим меньшим".

Ключевые слова: ВИДЫ ЖИВОТНЫХ, ИСЧЕЗНОВЕНИЕ ЖИВОТНЫХ, КРАСНАЯ КНИГА УКРАИНЫ, БУРЫЙ МЕДВЕДЬ, НОРКА, ЕЖ УШАСТЫЙ, ЛЕСНОЙ КОТ, ЛОСЬ, БРАКОНЬЕРСТВО.

Л І Т Е Р А Т У Р А

1. *Собко В.* Стежинами Червоної книги: Довідкове вид. / В. Собко. – 2-ге вид. доп. – К.: Урожай, 2007. – 277 с.
2. Заповідники і національні природні парки України. – К.: Вища школа, 1999. – 232 с.
3. *Булахов В. Л.* Біологічне різноманіття України. / В. Л. Булахов, О. Є. Пахомов // Дніпропетровська область. Ссавці (Mammalia). – Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетровського ун-ту, 2006. – 356 с.
4. Червона книга України. Тваринний світ. – К.: Укр. енцикл., 1994. – 457 с.
5. *Андрієнко Т. Л.* Проблеми збереження та відновлення біорізноманіття в Україні / Т. Л. Андрієнко, В. А. Отщенко // К, 2001.

Рецензент – Л. М. Остапчук, викладач-методист Ірпінського державного коледжу економіки та права.